

УДК 336.2

Акименко О.Ю., Гаймановська Н., Сокіл Ю.
Чернігівський державний технологічний університет

РЕФОРМУВАННЯ ПОДАТКОВОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ

У статті розглянуто основні засади податкового законодавства України. Досліджено сутність податків, зборів та їх видів. Доведено необхідність зменшення загальнодержавних податків (з 29 до 17), відміни десяти місцевих податків та зборів.

Ключові слова: законодавство, податкова система, податковий кодекс, податки, збори, податковий режим.

Akimenko A.Yu., Haymanovska N., Sokil Yu.

REFORMING THE TAX SYSTEM UKRAINE

In the article are the basic principles of tax legislation of Ukraine. There are essence of taxes, fees and types. The necessity of reduction of taxes (from 29 to 17), abolition of the ten local taxes and fees.

Keywords: legislation, tax system, tax codex, taxes, the tax regime.

Акименко А.Ю., Гаймановская Н., Сокол Ю.

РЕФОРМИРОВАНИЕ НАЛОГОВОЙ СИСТЕМЫ УКРАИНЫ

В статье рассмотрены основные принципы налогового законодательства Украины. Исследована сущность налогов, сборов и их видов. Доказана необходимость уменьшения общегосударственных налогов (с 29 до 17), отмены десяти местных налогов и сборов.

Ключевые слова: законодательство, налоговая система, налоговый кодекс, налоги, сборы, налоговый режим.

Постановка проблеми у загальному вигляді і її зв'язок з важливими науковими та практичними завданнями. 7 жовтня 2010 року Верховною Радою України прийнято в першому читанні проект Податкового кодексу, який набирає чинності з 1 січня 2011 року. За словами прем'єр-міністра України основною ідеєю Податкового кодексу є зменшення податкового тиску на бізнес. У зв'язку з цим виникає безліч суперечливих питань пов'язаних, по-перше, з порядком обчислення податку на прибуток (правильне визнання та оцінка доходів та витрат); по-друге, розрахунком податку на додану вартість; по-третє, з методами бухгалтерської амортизації для цілей

оподаткування; по-четверте, із формуванням сприятливого інвестиційного клімату для залучення іноземних інвестицій та інших.

Аналіз останніх досліджень, у яких започатковано вирішення проблеми. Теоретичні та методологічні основи податкової системи України, а саме: сутність податків, їх види, особливості формування та реалізації державної податкової політики знайшли своє відображення в працях вчених-економістів: М. Азарова, О. Василика, В. Вишневського, В. Гейця, М. Дем'яненка, С. Львовичкіна, І. Луїної, П. Мельника, В. Опаріна, А. Соколовської, А. Поддєрьогіна, Л. Шаблістої, О.Шитрі, Н.Фліссак, Т.Фомовської, А.Фурмана, Г.Хмельова та інших.

Чинна податкова система України, види податків, порядок їх обчислення, перелік об'єктів оподаткування, платників податків, правове регулювання податкової системи закріплені Законом України „Про систему оподаткування” [5], Постановою Верховної Ради України „Про основні положення податкової політики в Україні” [9], постановами Кабінету Міністрів України та іншими нормативними актами. Але, складність та суперечливість податкового законодавства, внесення численних змін до податкових законів, надмірне податкове навантаження на платників податків, зниження ділової активності суб'єктів господарювання, численні конфлікти між контролюючими органами у сфері оподаткування та платниками податків потребує реформування податкової системи.

Цілі статті. Метою статті є дослідження теоретико-методичних засад та практичних рекомендацій щодо створення нової податкової системи (у зв'язку з прийняття нового Податкового кодексу), яка буде ефективним інструментом державного регулювання економіки.

Виклад основного матеріалу дослідження з повним обґрунтуванням отриманих наукових результатів. В науковій літературі [1, 2, 3, 4, 6, 7, 10, 11] податкова системи представлена сукупністю законодавчо встановлених податків і механізму їх стягнення, державно-владних органів управління оподаткуванням, платників податків і податкових правовідносин, що взаємопов'язані між собою та взаємодіють в умовах економічного середовища, яке постійно змінюється, з метою наповнення державного бюджету коштами, регулювання й стимулювання якісних і кількісних

параметрів відновлення економіки держави та забезпечення економічної і соціальної стабільності та безпеки.

На «Першому українському податковому форумі 2010: реформування податкової служби в Україні», який пройшов 28.10.2010 р. було зазначено, що реформування податкової системи України розпочнеться саме з прийняття Податкового кодексу, який створить всі умови для сильного бізнесу [12]. Податковий кодекс України повинен сприяти регулюванню відносин, що виникають у процесі встановлення, зміни та скасування податків та зборів в Україні, визначити вичерпний перелік податків та зборів, що справляються в Україні, та порядок їх адміністрування, платників податків та зборів, їх права та обов'язки, компетенцію контролюючих органів і повноваження їх посадових осіб під час здійснення податкового контролю, а також відповідальність за порушення податкового законодавства [3].

Стаття 8 проекту Податкового кодексу надає тлумачення загальноекономічним категоріям:

— податком є обов'язковий, безумовний, індивідуально безвідплатний платіж, що справляється з платників податків у формі відчуження грошових коштів або інших матеріальних активів, у тому числі при виконанні угод про розподіл продукції, що належать їм на правах власності, оперативного управління чи господарського відання, з метою забезпечення діяльності держави та територіальних громад;

— збором (платою, внеском) є обов'язковий платіж, що справляється з платників зборів, з умовою отримання ними спеціальної вигоди, у тому числі внаслідок вчинення на користь таких осіб державними органами, органами місцевого самоврядування, іншими уповноваженими органами та особами юридично значимих дій [8].

Податковий кодекс передбачає зменшення кількості загальнодержавних податків та зборів з 29 до 17. До сплати належатимуть: податок на прибуток підприємств; податок на доходи фізичних осіб; податок на додану вартість; акцизний податок; податок на транспортні засоби; екологічний податок; рентна плата за транспортування нафти і нафтопродуктів магістральними нафтопроводами та нафтопродуктоводами, транзитне транспортування трубопроводами природного газу та аміаку територією України;

рентна плата за нафту, природний газ і газовий конденсат, що видобуваються в Україні; плата за користування надрами; плата за землю; збір за користування радіочастотним ресурсом України; збір за спеціальне використання води; збір за спеціальне використання лісових ресурсів; єдиний податок; фіксований сільськогосподарський податок; збір на розвиток виноградарства, садівництва та хмелярства (застосовується до 31 грудня 2014 року); мито.

Також передбачається зниження податку на прибуток підприємств з 25% до 20% у 2011 р. та подальше зниження до 16% у 2016 р. (з 01.01.2011 р. – 19%, з 01.01.2013 р. – 18%, з 01.01.2015 р. – 17%;, з 01.01.2016 р. – 16%); усуваються розбіжності між нормами Закону про прибуток та П(С) БО №15, 16, 7. Визначення об'єкта оподаткування податком на прибуток здійснюватиметься за методом «нарахування та зіставлень».

Згідно проекту Податкового кодексу класифікація доходів, що враховуватимуться при визначенні об'єкта оподаткування відбудуватиметься за наступними групами:

— дохід від операційної діяльності, що включає дохід від реалізації товарів, виконання робіт, надання послуг та дохід банківських установ;

— інші доходи, що включають доходи у вигляді дивідендів, отриманих від нерезидентів, процентів, роялті, володіння борговими вимогами, доходи від операцій оренди/лізингу, доходи за операціями в іноземній валюті, доходи від торгівлі цінними паперами та деривативами, суми штрафів, неустойки чи пені, суми безповоротної фінансової допомоги, безоплатно отриманих товарів (робіт, послуг).

Витрати, що враховуються при визначенні об'єкта оподаткування класифікуються у проекті Податкового кодексу за такими групами [8]:

— витрати операційної діяльності, що включають собівартість реалізованих товарів, виконаних робіт, наданих послуг та витрати банківських установ;

— інші витрати.

Інші витрати, у свою чергу, включають, зокрема:

— загальновиробничі витрати (витрати на управління виробництвом, амортизація основних засобів та нематеріальних

активів загальновиробничого призначення, витрати на вдосконалення технології та організації виробництва, витрати на охорону праці);

— адміністративні витрати (проведення річних зборів, представницькі витрати, відрядження та утримання апарату управління підприємством, консультаційні, інформаційні послуги, оплата послуг зв'язку тощо);

— витрати на збут (пакувальні матеріали, оплата праці та комісійні винагороди продавцям, реклама та дослідження ринку (маркетинг), передпродажна підготовка товарів), транспортування, страхування товарів, транспортно-експедиторські послуги, гарантійний ремонт і гарантійне обслуговування тощо);

— інші операційні витрати (витрати за операціями в іноземній валюті, податки і збори, інформаційне забезпечення, проценти (за користуванням отриманими кредитами), за випущеними облігаціями, за фінансовою орендою) тощо;

— інші витрати звичайної діяльності (добровільно перераховані (передані) активи, безнадійна заборгованість, утримання та експлуатація фондів природоохоронного призначення, придбання ліцензій та спеціальних дозволів тощо).

Собівартість товарів (робіт, послуг) складатиметься з витрат, прямо пов'язаних із виробництвом таких товарів (робіт, послуг), а саме: прямих матеріальних витрат; прямих витрат на оплат праці; амортизації виробничих основних засобів та нематеріальних активів, безпосередньо пов'язаних із виробництвом товарів (робіт, послуг); інших прямих витрат.

Таблиця 1

Групи основних засобів та мінімально допустимі строки їх корисного використання (згідно проекту Податкового кодексу) [8]

№	Групи основних засобів	Строки використання (років)
1	Група 1 – земельні ділянки	
2	Група 2 – капітальні витрати на поліпшення земель, не пов'язані з будівництвом	15
3	Група 3 – будівлі, споруди, передавальні пристрої	20 15 10

Продовження табл. 1

4	Група 4 – машини та обладнання, з них електронно-обчислювальні машини, інші машини для автоматичного оброблення інформації, пов'язані з ними засоби зчитування або друку інформації, пов'язані з ними комп'ютерні програми (крім програм, витрати на придбання яких визнаються роялті, та/або програм, які визнаються нематеріальним активом), інші інформаційні системи, телефони (у т.ч. стільникові), мікрофони і рації, вартість яких перевищує 1000 грн.	5 2
5	Група 5 – транспортні засоби	5
6	Група 6 – інструменти, прилади, інвентар (меблі)	4
7	Група 7 – тварини	6
8	Група 8 – багаторічні насадження	10
9	Група 9 – інші основні засоби	12
10	Група 10 – бібліотечні фонди	
11	Група 11 – малоцінні необоротні матеріальні активи	
12	Група 12 – тимчасові споруди (нетитульні)	5
13	Група 13 – природні ресурси	
14	Група 14 – інвентарна тара	6
15	Група 15 – предмети прокату	5
16	Група 16 – довгострокові біологічні активи	7

Розширено класифікацію основних засобів, яка включатиме в податковому обліку 16 груп. В таблиці 1 наведені заплановані у проекті Податкового кодексу групи основних засобів та мінімально допустимі строки їх корисного використання.

Із дати набуття чинності Податкового кодексу в цілях амортизації ОЗ, що вже числяться на балансі на цю дату, застосовується особливий порядок, згідно з яким:

— перелік таких об'єктів визначається за даними інвентаризації, яка проводиться перед складанням річної фінансової звітності за попередній фінансовий рік;

— виявлені об'єкти ОЗ розподіляються за 16-ми групами (див. п.10 розд. XIX);

— амортизована вартість за кожним об'єктом ОЗ визначається як первісна або переоцінена вартість за даними бухгалтерського обліку на дату набуття чинності Податкового кодексу;

— строк корисного використання таких об'єктів визначається з урахуванням дати введення їх в експлуатацію та мінімально допустимих строків використання визначених пп. 145 розділу III.

Нарахування амортизації ОЗ буде здійснюватися із застосуванням п'яти методів, аналогічних тим, які встановлені ПСБО №7, а саме:

1. прямолінійного;
2. зменшення залишкової вартості;
3. прискореного зменшення залишкової вартості;
4. кумулятивного;
5. виробничого.

Податковий облік об'єктів основних засобів повинен відповідати бухгалтерському обліку таких об'єктів. Облік вартості, яка амортизується, ведеться за кожним об'єктом, що входить до складу окремої групи.

Висновки і пропозиції. Існує потреба подальшої розробки теоретичних складових формування системи оподаткування в умовах глобалізації економіки через конструктивне та системне доопрацювання владою, бізнесом і економічною спільнотою Податкового кодексу України.

Список використаних джерел:

1. Бодюк А.В. Податкова система (ресурсні платежі): навч. посіб. / А.В. Бодюк; Держ. податк. адмін. України. Нац. ун-т держ. податк. служби України. — Ірпінь, 2007. — 575 с.
2. Бурденко І.М. Податкова система як інструмент інноваційно-інвестиційного розвитку України / І.М. Бурденко // Актуальні проблеми економіки. — 2008. — № 3. — С. 150-160.
3. Загорський В.С. Бюджетно-податкова система України: теорія і практика: Монографія / В.С. Загорський // Нац. акад. держ. податк. служби України. — Ірпінь, 2006. — 302 с.
4. Задорожний В.П. Податкова система України на етапах економічного і соціального розвитку суспільства / В.П. Задорожний, О.О. Костенко, О.І. Черниш // Економіка. Менеджмент. Підприємництво. - Східноукр. держ. ун-т. — Луганськ, 2000. — № 2. — С. 70-74.

5. Закон України «Про систему оподаткування» від 25.06.1991 р. № 39 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.
6. Пасічник О.В. Податкова система та ефективність господарської діяльності підприємств / О.В. Пасічник // Наук. пр. Укр. держ. ун-ту харч. технологій. — 1999. — № 5. — С. 40-42.
7. Податкова система та механізми її реалізації у перехідній економіці: Автореф. дис... д-ра екон. наук: 08.04.01 [Електронний ресурс] / П.В. Мельник; НАН України. Ін-т екон. прогнозування. — К., 2001. — 32 с. – Режим доступу: <http://nbuv.gov.ua&ie>.
8. Податковий кодекс України. Проект закону зат. ВР України від 21.09.2010 р. № 7101-1 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.google.com.ua.
9. Постанова ВР України «Про Основні положення податкової політики в Україні» від 04.12.1996 р. № 561/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: zakon.rada.gov.ua.
10. Соколовська А.М. Податкова система держави: теорія і практика становлення: Моногр. / А.М. Соколовська. — К.: Знання-Прес, 2004. — 454 с.
11. Цимбал П.В. Податки, податкова система України, податкова злочинність: історія, теорія, практика: монографія / П.В. Цимбал; Держ. податк. адмін. України, Нац. ун-т держ. податк. служби України. — Ірпінь, 2007. — 319 с.
12. <http://www.sta.gov.ua/control/uk/index>.
13. <http://www.balance.dp.ua/>
14. http://search.ligazakon.ua/l_doc2.nsf/link1/ed_2010_06_15/JF50T00A.html